

Sparebank 1 SMN
Postboks 4796 Torgarden
7467 TRONDHEIM

VÅR REFERANSE

11/3078

DERES REFERANSE

UNNTATT OFFENTLIGHET

GJELDER MERKEDE AVSNITT

DATO

23.12.2020

Tilsynsrapport - IRB-tilsyn

Finanstilsynet gjennomførte stedlig tilsyn i SpareBank1 SMN 22. oktober 2019. Tilsynet inngår i Finanstilsynets oppfølging av bankens bruk av internmodell for beregning av kapitalkrav for kredittrisiko.

Til grunn for disse merknadene ligger Finanstilsynets foreløpige rapport datert 29. mai 2020 og styrets svarbrev av 30. september 2020. Finanstilsynet har følgende merknader etter det stedlige tilsynet.

Nivå på og utvikling i risikovekter

Risikovektene for bankens utlån til foretak er betydelig redusert etter at banken i 2015 fikk tillatelse til å benytte avansert IRB-metode med egne estimater for tapsgrad gitt mislighold (LGD), fra et gjennomsnitt¹ på 66 prosent i første kvartal 2015 til 54 prosent i annet kvartal 2020. En betydelig del av denne reduksjonen skyldes reduserte LGD-estimater. Finanstilsynet har ved flere anledninger, senest i foreløpig rapport, påpekt at reduksjonen i risikovekter og LGD ikke nødvendigvis reflekterer redusert risiko, og varslet at banken kan bli pålagt å oppkalibrere LGD-modellen.

Styret skriver i svarbrevet at bankens portefølje endres over tid, og at reduksjonen i risikovektene skyldes systematisk bruk av IRB-systemet for å bedre porteføljekvaliteten, for eksempel nedbygging av engasjementer med høy kapitalbinding og prioritering av bransjer og segmenter med lave risikovekter. Styret peker videre på at økt markedsverdi på sikkerhetene og nedbetaling av engasjementer gir bedre sikkerhetsdekning og lavere risiko på engasjementnivå.

Finanstilsynet påpeker at IRB-modellene måler porteføljekvaliteten basert et utvalg forklaringsvariabler, og endringer i enkeltvariabler som sikkerhetsdekning kan ha større effekt på målt enn reell risiko. Videre kan tapspotensial for næringer som er sårbare for konjunkturer være stort. For eksempel viser erfaringer fra tidligere kriser at tapene for næringseiendom kan bli store. Bankens bør derfor vurdere kritisk om endringer i målt risiko reflekterer utviklingen i faktisk risiko i bankens portefølje.

Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport at det er betydelig usikkerhet i bankens LGD-estimater og at det er behov for oppkalibrering. Finanstilsynet opprettholder denne vurderingen.

Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport flere usikkerhetsmomenter i kalibreringen av bankens modell for misligholdssannsynlighet (PD) for foretaksporteføljen. Disse er nærmere omtalt i avsnitt om validering av PD nedenfor. Finanstilsynet registrerer at banken vil gjennomgå og eventuelt

¹ Om ikke annet er oppgitt, er gjennomsnittsverdiene vektet med engasjementsbeløpet (EAD).

revidere PD-modellen og behovet for sikkerhetsmarginer på bakgrunn av retningslinjer fra den europeiske banktilsynsmyndigheten (EBA). Finanstilsynet legger til grunn at banken tar hensyn til at datagrunnlag er preget av lavt antall observerte mislighold og tap de siste årene, og at usikkerheten har økt betydelig i 2020.

Banken opplyste under tilsynet at redusert løpetid bidrar til redusert risikovekt for utleieeiendom. Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport at finansieringsbehovet kan tilsi lengre løpetid enn det som følger av kontrakten, særlig dersom kredittkvaliteten svekkes. Styret svarer at løpetiden er fastsatt i henhold til kravene i kapitalkravsforordningen, og at observert endring i løpetidsparameteren i stor grad er konsekvens av at flere kunder er nærmere forfall. Finanstilsynet forventer at bankens valideringsrapport drøfter usikkerhet i fastsettelsen av løpetid og om den reflekterer engasjementenes reelle løpetid.

Validering av LGD-modell for foretaksp porteføljen

Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport at marginene mellom gjennomsnittlig estimert LGD for frisk portefølje og gjennomsnittlig observert LGD er små, både med hensyn til at estimatene skal reflektere økonomiske nedgangstider og med hensyn til usikkerheten i de observerte verdiene. Videre påpekte Finanstilsynet at gjennomsnittlig observert LGD overstiger predikert LGD i enkelte klasser og at det er knappe marginer mellom predikert og observert LGD i andre klasser.

Det framgår av tilsvaret at styret ikke deler Finanstilsynets vurdering at valideringsresultatene indikerer at LGD kan være underestimert. Styret mener små marginer mellom predikert og observert LGD for oljerelatert virksomhet reflekterer en alvorlig nedgangstid. Videre påpeker styret at observasjonene på klassenivå er sterkt påvirket av enkeltengasjementer. Styret skriver at det legger mest vekt på at estimatene er forsvarlige på porteføljenivå, og viser til at marginene mellom gjennomsnittlig predikert og observert LGD for den misligholdte porteføljen er i samsvar med bankens krav til margin mellom estimer som skal gjelde for nedgangstider og observasjoner fra normale tider.² Styret skriver også at banken vil gjennomgå og eventuelt revidere LGD-modellen, herunder kalibrering og nødvendige sikkerhetsmarginer.

Finanstilsynet fastholder at valideringsresultatene indikerer at LGD kan være underestimert. Det er få observasjoner i datagrunnlaget for oljerelatert portefølje og en svært stor andel av observasjonene gjelder uavklarte saker, hvor de observerte LGD-verdiene også er estimer for de endelige tapene. Med tanke på usikkerheten i disse estimatene er marginen mellom predikert og observert LGD svært knapp. I øvrig foretaksp portefølje er marginen mellom gjennomsnittlig predikert LGD i porteføljen og gjennomsnittlig observert LGD over bankens minstekrav.³ Finanstilsynet vil imidlertid påpeke at minstekravet ikke framstår konservativt gitt usikkerheten i de observerte verdiene og usikkerheten om relevansen av de eksterne sammenligningene av tap i gode og dårlige tider.

Finanstilsynet viste i foreløpig rapport til betydelig variasjon i observert verdifall for næringseiendommer som går til realisasjon og at gjennomsnittsobservasjoner ikke nødvendigvis er representative for prisfall på enkeltengasjementer. Finanstilsynet reiste spørsmål om anslagene for verdifall (reduksjonsfaktor) for næringseiendom er tilstrekkelige.

Styret viser i tilsvaret til at bankens observasjoner av realiserde næringseiendommer siden 2007 viser en vektet reduksjonsfaktor som er betydelig lavere enn den som er benyttet i modellen, [REDACTED]. Styret viser videre til eksterne vurderinger av prisfall på næringseiendom som er lavere enn [REDACTED].

banken har lagt til grunn, og ber Finanstilsynet grunngi hvorfor reduksjonsfaktorene vurderes som lite konservative. Videre mener styret at usikkerhet knyttet til enkeltengasjementer ivaretas gjennom påslag for konsentrasjonsrisiko under pilar 2.

Finanstilsynet påpeker at de observerte reduksjonsfaktorene ikke stammer fra nedgangstider, som skal reflekteres i LGD-modellen. I en alvorlig nedgangskonjunktur kan verdireduksjonen bli større enn det som antas i modellen. Pilar 2-krav for konsentrasjonsrisiko gjelder risiko som ikke er underlagt pilar 1-krav, og skal blant annet kompensere for at risikovektene i pilar 1 er basert på en fullstendig diversifisert portefølje. Pilar 2-krav skal ikke kompensere for undervurderte risiko-parametere på engasjementnivå.

Valideringsrapportene har tidligere anbefalt endringer i reduksjonsfaktorer for enkelte sikkerheter og tilsvarende reduksjon i overordnet sikkerhetsmargin i LGD. Finanstilsynet stilte i foreløpig rapport spørsmål ved grunnlaget for reduksjon i sikkerhetsmarginen. Styret svarer at banken vil sikre en riktigere beregning for enkeltengasjementer og holde LGD for samlet portefølje uendret ettersom banken tar utgangspunkt at nivået er korrekt kalibrert. Finanstilsynet viser til vurderingene ovenfor og påpeker at valideringsresultatene ikke tilsier at det er forsvarlig å redusere sikkerhetsmarginen.

Beregning av observert LGD

I valideringen benytter banken konstaterte tap og nedskrivninger i porteføljen for å estimere gjenvinning og tap for realiserte mislighold og uavsluttede mislighold. Banken mangler informasjon om kontantstrømmer for enkeltengasjementer for å diskontere dem til misligholdstidspunktet. Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport at det hefter usikkerhet om estimatene reflekterer faktisk tapsgrad. Det framgår av styrets svar at banken vil skaffe bedre grunnlag for å beregne observert tapsgrad på enkeltengasjementer, i tråd med regulatoriske krav. Finanstilsynet fastholder at gjenvinning for ikke avsluttede mislighold må vurderes konservativt.

Validering av PD-modell for foretaksporteføljen

Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport at valideringsresultater viser at vektet observert misligholdsfrekvens (DR) i de seneste årene er høyere enn vektet PD, og at vektet PD er lavere enn kalibreringsmålet (estimert langsiktig utfall) for eiendom og skip. Finanstilsynet understreket videre økt sårbarhet i bankens portefølje med eksponering mot olje- og sjøfartsnæringen, og mot næringseiendomssektoren, og påpekte manglende vurdering i valideringsrapporten av påregnelige sikkerhetsmarginer. Finanstilsynet har ved flere anledninger påpekt at estimer for og vektning av krisemislighold ikke fremstår som spesielt konservative, og kan gi for lavt nivå på bankens kalibreringsmål.

Styret viser i sitt svar til at utslagene i vektete DR skyldes konjunkturelle forhold i oljerelatert virksomhet og at vektet PD har naturlige variasjoner i forhold til kalibreringsmålet. Gjennomsnittlig uvektet PD for oljerelatert portefølje er noe lavere enn det langsiktige utfallet. PD ved utgangen av 2018 var på nivå med langsiktig utfall. Styret skriver også at det er gjort betydelig nedskrivninger i bankens oljeportefølje, og utlånsvolumet og tapsrisiko er redusert. Når det gjelder utlån til næringseiendom viser styret til at kontantstrømbaserte vurderinger av betjeningsevnen bidrar til stabil praksis uavhengig av konjunktorene. Styret mener den eventuelle sårbarheten knyttet til de nevnte næringene er hensyntatt i risikovekter og nedskrivninger.

Finanstilsynet vil påpeke at PD og DR gjenspeiler observasjoner under ulike markedsforhold og banken bør inkludere vurderinger av konjunktorene og usikkerhet i validering av langsiktig kalibrering. Kontantstrømbaserte vurderinger av betjeningsevnen vil også reflektere konjunktorene.

Dette er særlig relevant i en periode med økt økonomisk usikkerhet og potensiale for kraftig prisfall etter en lang periode med stor prisoppgang. Slike tilbakeslag kan medføre vesentlig større tap enn det som har vært observert i normale tider. Finanstilsynet fastholder at risikoen kan være undervurdert, noe som tilsier høyere sikkerhetsmarginer. Usikkerhet i datagrunnlaget som følge av endret misligholdsdefinisjon kan også tilsa høyere sikkerhetsmarginer.

Annet

Datagrunnlag for validering av reduksjonsfaktorer består av realisasjoner registrert i bankens LGD-database og oppdaterte omsetningsverdier. Finanstilsynet legger til grunn at banken validerer verdsetting for IRB-formål for alle typer av sikkerheter. For boligeiendom benytter banken i stor grad estimater fra Eiendomsverdi. Finanstilsynet forventer at banken i valideringen vurderer kvaliteten på disse estimatene.

PD-modellen for massemarkeds kunder får noe mindre informasjon om kundene enn tidligere etter tilpasning til nytt system for skatteklasser. Finanstilsynet stilte i foreløpig rapport spørsmål ved bankens håndtering av usikkerhet i estimatene. Styret svarte at den aktuelle forklaringsvariabelen vektet lite i PD-modellen, og usikkerheten i estimatene øker lite av denne tilpasningen. Finanstilsynet forventer at sikkerhetsmarginene i modellen tar hensyn til økt usikkerhet når datagrunnlaget svekkes.

Finanstilsynet registrerte i foreløpig rapport at samme konsulentfirma er brukt både som internrevisor og konsulent på utformingen av modellene. Det framgår av styrets svar at det aktuelle konsulentfirmaet ikke deltok i modellutvikling og har hatt en avgrenset konsulentrolle. Finanstilsynet understreker styrets ansvar for å sikre uavhengige kontrollfunksjoner.

For Finanstilsynet

Bjørn Andersen
seksjonssjef

Olga Andreeva
tilsynsrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.